

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

-

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Yksi työryhmän mietinnön keskeisimmistä ehdotuksista on, että julkisuuslaki ulotettaisiin koskemaan myös yksityisoikeudellisia toimijoita siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää. Julkinen hallintotehtävä on käsitteenä osittain tulkinnanvarainen ja ministeriön näkemyksen mukaan mietinnössä olisi ollut hyvä kuvata edes esimerkinomaisesti julkista hallintotehtävää hoitavien kirjoa. Miltä osin esimerkiksi perusopetusta järjestävän kannatusyhdistyksen toiminta kuuluisi julkisuuslain soveltamisalan piiriin? Ei myöskään ole välttämättä täysin selvää, milloin yksityisessä varhaiskasvatuksessa on kyse perustuslain 124 §:n mukaisesta julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Erityisesti pienille yksityisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjille julkisuuslain mukaiset tietopyynnöt ja niihin vastaaminen voivat lisätä hallinnollista työtä.

Yksityisoikeudellisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on vuoden 2024 alussa 94 ja lukiokoulutuksen järjestäjiä 35.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Julkisuuslain soveltamisen laajentaminen julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhtiöihin, jotka eivät toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, vaikuttaa myös julkisyhteisöjen talouteen yhtiöiden kustannusten noustessa.

Merkittävä osa yhtiöitä koskevista olennaisista asiakirjoista on jo tällä hetkellä määräysvaltaa käyttävän julkisyhteisön asiakirjoina julkisuuslain piirissä.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Tiedonhallintalain 18 § tulisi saattaa vastaamaan julkisuuslain soveltamisalan laajentamista.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

Viranomaisen asiakirja (lakiehdotuksen 6 §)

Ehdotetun lain 6 §:ssä säädettäisiin viranomaisen asiakirjasta. Lainkohdan 1 momentin mukaan asiakirjalla tarkoitettaisiin ”kirjallisen ja kuvallisen tallenteen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa muuta tallennetta, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisten tai muunlaisten apuvälineiden avulla”. Ehdotetun 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan ”viranomaisen hallussa tai määräysvallassa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa”. Asiakirjan ”laatiminen” vaikuttaisi viittaavan lähinnä ehdotetun lainkohdan perusteluissa (s. 117) mainittuihin tyyppillisiin viranomaisen laatimiin asiakirjoihin kuten päätöksiin ja lausuntoihin. Lainkohdan 2 momentin sanamuotoja voi olla syytä muokata vastaamaan ehdotetun 1 momentin laajentunutta asiakirjamääritelmää.

Viranomaisen asiakirjan määritelmä ja arkistolainsäädäntö

Mietinnössä ehdotetaan myös muutettavaksi viranomaisen asiakirjaan määritelmää muun muassa siten, että määritelmä ei olisi enää osin sidottu arkistolain soveltamiseen. Voimassa olevan julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa 5 §:n 4 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan ”[l]akia sovelletaan viranomaisissa työskentelevien sekä viranomaisten ja niiden lukuun toimivien yksityisten ja yhteisöjen välisiä neuvotteluja, yhteydenpitoa ja muuta niihin verrattavaa viranomaisten sisäistä työskentelyä varten laadittuihin asiakirjoihin vain, jos asiakirjat sisältävät sellaisia tietoja, että ne arkistolainsäädännön mukaan on liitettävä arkistoon”. Säännös on osoittautunut käytännössä tulkinnanvaraiseksi.

Työryhmämietinnössä esitetään sääntelyn selkeyttämistä siten, että viranomaisen asiakirjan määritelmää koskevassa sääntelyssä luovuttaisiin määritelmän yhteydestä arkistolainsäädäntöön. Vireillä olevassa arkistolainsäädännön uudistuksessa lähtökohtana on sääntelyn yhteensovittaminen julkisuus- ja tiedonhallintalainsäädännön kanssa. Julkisuuslain sääntelyn selkeyttäminen ehdotetulla tavalla on sääntelykokonaisuuden kannalta perusteltua. Mietinnössä esitetyllä tavalla arkisto- ja julkisuuslainsäädännön välinen suhde tulee huomioida vireillä olevien uudistusten jatkovalmistelussa.

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

Ehdotetun 15 §:n mukaan viranomainen voisi pyytää tietoa siltä pyydettyjen julkisten henkilötietojen käyttötarkoituksesta ainoastaan tietyissä tilanteissa. Yhtenä tällaisena tilanteena mainitaan henkilötiedot, joiden käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä ottaen huomioon esimerkiksi tietojen luonne ja merkitys yksityiselämän suojan kannalta. Perusteluissa mainitaan, että "esimerkiksi lapsiin liittyvät julkiset henkilötiedot voisivat olla laadultaan tai merkitykseltään sellaisia, joiden käsittelyyn voidaan arvioida liittyvän erityisiä riskejä." Ehdotus on sinänsä hyvä ja kannatettava, mutta ehdotettu pykälä on kirjoitettu siinä määrin väljästi, että se saattaisi aiheuttaa esim. lakia soveltaville varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjille epäselvyyttä siinä, miten pitäisi menetellä ja millaisissa tilanteissa ne voivat pyytää lisätietoja pyydettyjen henkilötietojen käyttötarkoituksesta.

5 luku

Viestinnän esiin nostaminen esiin uutena omana kokonaisuutenaan on kannatettavaa (23 §. Viranomaisen viestintä). Lain uudistamisen osalta katsotaan mietinnössä, että monet asiat ovat kehittyneet niin paljon, että päivitys on tarpeen. Erityisesti tämä koskee viestintää ja mietinnössä kerrotaankin onnistuneesti viestintää koskevan pykälän pyrkivän kuvaamaan sitä, että nykyaikainen viranomaisviestintä on laajempi kokonaisuus kuin tiedotus. Pykälässä nousee esiin viestinnän merkitys yhteiskunnassa: viestinnällä vahvistetaan demokratiaa, turvataan kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia ja mahdollisuutta pitää huolta omista eduistaan ja oikeuksistaan. Mietinnössä kuvataan, että viestinnän tehtävänä onkin luoda edellytykset muodostaa totuudenmukainen kokonaiskuva viranomaisen toiminnasta.

Mietinnössä esitetyt viestinnän tehtävät ja tavoitteet ovat hyvin linjassa tuoreen valtionhallinnon viestintäsuosituksen, siinä määriteltyjen viestinnän arvojen ja muiden yhteisesti asetettujen tavoitteiden kanssa. Viestintäosiossa kuvataan konkreettisesti, miten tätä edellytetään toteutettavaksi konkreettisesti ja sitä, että erikseen on nostettu esiin vaatimukset viestinnän saavutettavuudelle, esteettömyydelle ja asiakaslähtöiselle suunnittelulle.

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Nurmi Eerikki
Opetus- ja kulttuuriministeriö